



e-ISSN: 2148-0494

Dergiabant

Cilt/Volume: 9, Sayı/Issue: 2
(Kasım/November 2021)

Kur'ân Meâlleri Kur'ân Hükümünde midir? *Kur'an-ı Kerim-Gerçek* Adlı Meâl Bağlamında Bir İnceleme

**Can the Translations of the Qur'ân Be Considered as the Qur'ân Itself?
An Examination in the Context of the Translation Work Called *The Holy
Qur'ân-Genuine***

Bayram Köseoğlu

Dr., Diyanet İşleri Başkanlığı

Dr., Presidency of Religious Affairs
Ankara/Turkey

bk7791@hotmail.com
orcid.org/0000-0002-8256-8972

Makale Bilgisi

Makale Türü: Araştırma Makalesi

Geliş Tarihi: 02 Ağustos 2021

Kabul Tarihi: 03 Kasım 2021

Yayın Tarihi: 30 Kasım 2021

Yayın Sezonu: Güz

Article Information

Article Type: Research Article

Date Received: 02 August 2021

Date Accepted: 03 November 2021

Date Published: 30 November 2021

Publication Season: Autumn

<https://doi.org/10.33931/dergiabant.977818>

İntihal/Plagiarism

Bu makale özel bir yazılımla taranmış ve intihal tespit edilmemiştir.
This article was scanned with a special software and no plagiarism was detected.

Atıf/Cite as

Köseoğlu, Bayram. "Kur'ân Meâlleri Kur'ân Hükümünde midir? 'Kur'an-ı Kerim-Gerçek' Adlı Meâl Bağlamında Bir İnceleme". *Dergiabant* 9/2 (Kasım 2021), 704-724.
<https://doi.org/10.33931/dergiabant.977818>

Copyright © Published by Bolu Abant İzzet Baysal University Faculty of Theology, Bolu, 14030 Turkey. All rights reserved. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/dergiabant>

Kur'ân Meâlleri Kur'ân Hükümünde midir? Kur'an-ı Kerim-Gerçek Adlı Meâl Bağlamında Bir İnceleme

Öz

Yüce Allah insanlara doğru yolu göstermek üzere peygamberler göndermiştir ve her peygamber kendi kavminin diliyle gönderilmiştir. Kur'ân'ın ilk muhatapları Arap toplumu olduğu için Kur'ân-ı Kerîm Arapça olarak indirilmiştir. Kur'ân'ın ilk muhatapları onu anlamışlar, onun rehberliğinde yürümüşlerdir. Zamanla İslam dünyanın dört bir yanına yayılmaya başlamış ve farklı farklı dilleri konuşan toplumlar Müslüman olmuştur. Bu toplumların Kur'ân'la buluşması ve onun manalarından haberdar olmalarında ise tercüme önemli bir rol oynamıştır. Günümüzde Kur'ân dünyada en çok konuşulan diller başta olmak üzere pek çok farklı dile çevrilmiş durumdadır. Kur'ân hem lafız hem de mana itibarıyla Allah katındandır. Kur'ân'ın manalarını aktarmak üzere yapılan tercüme ise mütercim Kur'ân'dan anladıklarından ibarettir. Bu yüzden birbirinden farklı pek çok tercüme mevcuttur. Bununla birlikte, tercüme ile Kur'ân'ın mahiyet itibarıyla aynı olduğu şeklinde birtakım iddialar da dile getirilmektedir. Bu ise meâllerin Kur'ân gibi algılanması şeklinde yanlış bir sonuca yol açacaktır. Bu çalışmada, Ali Rıza Safa tarafından hazırlanan "Kur'an-ı Kerim-Gerçek" adlı meâl örneğinden hareketle tercüme Kur'ân hükümünde olup olmadığı hususu ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Tefsir, Kur'ân, Meâl, Tercüme, Türkçe.

Can the Translations of the Qur'ân Be Considered as the Qur'ân Itself?

An Examination in the Context of the Translation Work Called

The Holy Qur'ân-Genuine

Abstract

Allah almighty sent all the messengers in the languages of their people to guide them to the straight path. Thus, holy Qur'ân was revealed in Arabic language because of the fact that Arabic was the language of the Arabs who were the first people to hear and understand the message of the holy Qur'ân. They moved forward under the Qur'ân's guidance. When Islam rapidly spread from Arabic peninsula to the rest of the world, other people with different languages accepted Islam. Translations of the Qur'ân into the languages of the new non-Arab Muslims played an important role for them to understand and absorb the meaning and the message of the Qur'ân. Today, the Qur'ân is translated into so many different languages. The Qur'ân is protected in the sight of Allah both in terms of its words and meanings. Translations which are produced to understand the message of the Qur'ân, merely consist of conveying of what translators' understanding of the Qur'ân. Therefore, there are many different translations available. However, there are some claims that the translations and the Qur'ân are the same in nature. This approach might lead to the wrong conclusion for the translations to be perceived as the Qur'ân itself. In this study, we will examine whether the translations can be considered as the Qur'ân itself or not, by reviewing the translation work of Ali Rıza Safa called "The Holy Qur'ân-Genuine."

Keywords: Tafsir, Qur'ân, Meâl, Translation, Turkish.

Giriş

Kur'ân Müslümanların kutsal kitabıdır. Nazil olmaya başladığı andan itibaren Kur'ân, muhataplarına doğru yolu göstermekte, dünyadan ahirete uzanan yolculuklarında onlara rehberlik etmektedir. Dili Arapça olmayan Müslüman toplumlar için Kur'ân meâlleri bu bağlamda önemli bir rol oynamaktadır. Zira bu toplumlar her ne kadar kutsal kitapları olan Kur'ân'ı okumayı öğrenebilseler de her seviyeden insanın onun manalarını

anlayabilmesi kolay bir şey değildir. Bu gerçek, meâllerin Kur'ân'ın manalarını aktarma noktasındaki önemini ortaya koymaktadır.

Hiç şüphesiz ki bir meâlin başarısı mütercimim ilmi birikimi, gayreti, ön kabulleriyle vb. doğrudan alakalıdır. Bir meâl, Kur'ân'ın manalarını aktarabildiği ölçüde muhatapların teveccühünü kazanmaktadır. Ancak, her meâlin aynı başarıyı yakalayabildiğini söylemek zordur. Öyle ki, Türkçe açısından düşündüğümüzde bizzat muhatapların tepkisiyle karşılaşan meâl örneklerinin de var olduğu bir gerçektir. Bunun da ötesinde meâlin Kur'ân hükümünde olduğu iddiasında olan örneklerle de karşılaşabilmekteyiz. Bu makalede benzer bir örnek üzerinden meâllerin Kur'ân hükümünde olup olmadığı hususu ele alınacaktır. Öncelikle Kur'ân ve Kur'ân çevirilerinin mahiyeti üzerinde durulacak, Kur'ân ve çeviriler arasındaki farklara işaret edilecektir. Sonrasında ise, bir örnek üzerinden hareketle meâlin Kur'ân hükümünde olduğu iddiası ve bu iddianın yol açtığı sonuçlar ortaya konulacak ve değerlendirilmesi yapılacaktır.

1. Kur'ân ve Kur'ân Çevirilerinin Mahiyeti Üzerine

Öncelikle bu çalışmanın temelini oluşturması itibarıyla Kur'ân'ın ne olduğuna/nasıl bir kitap olduğuna ve Kur'ân tercümelerinin mahiyetine işaret etmekte fayda vardır.

İlahi vahiy halkasının son kitabı olarak Hz. Peygamber'e Kur'ân-ı Kerîm indirilmiştir. Kur'ân'ın farklı tarifleri yapılmış olmakla birlikte, bunlardan hareketle şu genel tarifi burada zikredebiliriz: "Kur'ân, Allah tarafından Cebrâil vasıtasıyla mahiyeti bilinmeyen bir şekilde son peygamber Hz. Muhammed'e indirilen, mushaflarda yazılan, tevâtürle nakledilen, okunmasıyla ibadet edilen, Fâtiha Sûresiyle başlayıp Nâs Sûresiyle biten, başkalarının benzerini getirmekten âciz kaldığı Arapça mu'ciz bir kelâmdır."¹ "Bu tarife göre Hz. Peygamber'e indirilmeyen kitap ve sayfalara, Kur'ân'ın tercümesine veya Kur'ân'ın mânalarının Arapça olarak başka kelimelerle ifade edilmiş şekline, Hz. Osman'ın mushaflarının hattına uymayan kıraatlere ve kutsî hadislerle Kur'ân denilemez."²

Kur'ân'ın burada bir örneği verilen tarifiyle ilgili ayrıntılara ileride yer verilecektir. Ancak, Kur'ân ve Kur'ân çevirilerinin mahiyetini ve aralarındaki farkı ortaya koymak için öncesinde tercüme ve meâl kavramları üzerinde kısaca durmak uygun olacaktır.

Farklı tarifleri yapılmakla birlikte, çalışmamızla ilgili olan yönüyle tercüme genel olarak, bir sözü bir dilden başka bir dile çevirmek şeklinde ifade edilebilir. Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır (öl. 1942) tercümeyle "Bir kelamın manasını diğer bir lisanda dengi bir tabir ile aynen ifade etmektir." şeklinde açıklar.³ "Demek oluyor ki, bir dilden diğer bir

¹ Kur'ân'ın benzer bir tarifi için bk. Vehbe b. Mustafa ez-Zuhaylî, *et-Tefsîru'l-münîr fi'l-akîdeti ve's-şerîati ve'l-menhec* (Dimeşk: Dâru'l-Fikri'l-Muâsir, 1418), 1/13. Kur'ân'ın tarifinde yer alan Arapça vurgusu için ayrıca bk. Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır, *Hak Dini Kur'an Dili* (İstanbul: DİB. Yayınları, 1935), 1/21.

² Abdulhamit Birışık, "Kur'ân", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, (Ankara: TDV Yayınları, 2002), 26/383.

³ Yazır, *Hak Dini Kur'an Dili*, 1/9.

dile tercüme yapılırken, kelamın bütün mana ve maksatlarına itina gösterilmesi icap etmektedir.”⁴

Tarihen sabit olan bir husus vardır ki o da Kur’ân-ı Kerîm’in başka dillere çevirisinin çok eski zamanlardan beri yapılageldiğidir. Bu durumda, yapılan bu çevirilerin mahiyeti önem arz etmektedir. Harfî tercümede her yönden asla uygunluk aranması sebebiyle Kur’ân’ın harfî tercümesinin yapılamayacağı ittifakla kabul edilen bir husustur. Yapılan çeviriler veya yapılması mümkün görülen çeviriler ise metnin asıl manasını aktarmayı hedefleyen tefsirî tercüme türleridir.⁵ Nitekim, harfî tercümede Kur’ân’ın i’câzı gereği manaları tam olarak aktarılamamakta, eksik hatta yanlış manaların ortaya çıkması söz konusu olmaktadır.⁶

Kur’ân çevirileri için kullanılan ve tercümeyle anlamca yakın bir diğer kelime ise meâl kelimesidir. Kur’ân-ı Kerîm’in i’câzı gereği manasının tam olarak farklı bir dile aktarılamayacağı gerçeğinden hareketle, yapılan çevirilerdeki eksikliği ifade etmek üzere Kur’ân çevirileri için tercüme kelimesi yerine meâl kelimesinin kullanılması tercih edilmiştir.⁷ Çünkü bir eseri başka bir dile çevirirken eserin muhtevasında belli oranda anlam değişmesi hatta anlam kaybı olacaktır.⁸

Bu izahlardan sonra, Kur’ân ve Kur’ân tercüme türleri arasındaki ilişkiye bakıldığında Kur’ân’ın yukarıda bir örneği verilen tanımında yer alan özelliklerden hiçbirinin tercümede bulunmadığı hakikati karşımıza çıkmaktadır. Öncelikle, Kur’ân’ın lafzı da manası da Allah tarafından Hz. Muhammed’e indirilmiştir. Oysa hiçbir Kur’ân tercümesi bu özellikte değildir. Zira, tercümede mutlaka eksiklikler vardır. Yine, Kur’ân-ı Kerîm Cebrâil aracılığıyla ve vahiy yoluyla indirilmiştir. Bu özelliklerin de hiçbir tercümede bulunmadığı aşikardır. Ayrıca, Kur’ân-ı Kerîm günümüze kadar tevatürle nakledilmiş, tüm Müslümanlar bu hususta ittifak etmişlerdir. Oysa hiçbir tercümede ne tevatürle nakledilme ne de bütün Müslümanların ittifakı söz konusu değildir. Yine, Kur’ân’ın tilavetiyle ibadet olunurken, cumhuru ulemaya göre tercümeyle ibadet edilemez.⁹ Son olarak, Kur’ân-ı Kerîm hem lafzı hem de manası itibarıyla mu’cizdir. Onun bir benzeri getirilemez. Oysa hiçbir Kur’ân tercümesi lafızları itibarıyla mu’ciz olmadığı gibi mana yönüyle de eksiktir.¹⁰ Zira, lafız ve mana itibarıyla mucize olan Kur’ân başka bir dile çevrildiğinde hem lafzın mucizeliği kaybolmakta hem de Kur’ân’ın mana ve maksatları tam ve mükemmel bir şekilde ortaya koyulamadığı için mananın mucizeliğinde kusur söz konusu olmaktadır. Böyle olunca da tercümelere Kur’ân hükmü verilmesi elbette ki mümkün olmayacaktır.¹¹

⁴ İsmail Cerrahoğlu, *Tefsir Usûlü* (Ankara: TDV Yayınları, 1995), 216.

⁵ Cerrahoğlu, *Tefsir Usûlü*, 217.

⁶ Hidayet Aydar, *Kur’an-ı Kerim’in Tercümesi Meselesi* (İstanbul: Yeni Zamanlar Yayınları, 2014), 324-325.

⁷ Cerrahoğlu, *Tefsir Usûlü*, 220. Ayrıca bk. Yazır, *Hak Dini Kur’an Dili*, 1/30.

⁸ Turan Koç, “Çeviri ve Kur’an’ın Türkçe Çevirileri”, 2. *Kur’an Sempozyumu Tebliğler-Müzakeler*, (Ankara: Bilgi Vakfı Yayınları, 1996), 241.

⁹ Çalışmanın ilerleyen bölümlerinde bu konu ayrı bir başlık altında ele alınacaktır.

¹⁰ Aydar, *Kur’an-ı Kerim’in Tercümesi Meselesi*, 341-342. Ayrıca bk. Mennâu’l-Kattân, *Mebâhis fî ulûmi’l-Kur’ân* (Kahire: Mektebetu Vehbe, 1995), 307-308.

¹¹ Muhsin Demirci, *Kur’ân Tarihi* (İstanbul: M.Ü. İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, 2015), 269.

Ayrıca, şu hususu da ilave etmek gerekir ki, Kur'an âyetlerinin iki kapak arasında cem edilmiş haline Mushaf denilmektedir. Hiçbir tercüme için, hele de içerisinde Kur'an metninin yer almadığı, salt tercüme metninden ibaret olan, iki kapak arasına alınmış olan tercüme için Mushaf isminin kullanılması da söz konusu değildir.

Şeyhülislam Mustafa Sabri Efendi'nin (öl. 1954) tercümenin mahiyetine ilişkin şu izahlarını burada hatırlamak yerinde olacaktır: "Sadece manaya Kur'an demek doğru olmayacağı gibi Kur'an'ın manasının okunması da Kur'an okuma yerine geçmez... Mana Kur'an'ın bir cüz'üdür, bütünü kucaklayamaz ve suyu meydana getiren oksijen veya hidrojen den herhangi birine nasıl ki su denilemez ise sadece manaya da Kur'an denilemez."¹² Benzer şekilde, Din İşleri Yüksek Kurulu'nun ilgili kararında da "Kur'an-ı Kerim, Allah katından hem lafız hem de mana olarak indirilmiş olan ilahî kelâmın adıdır. Bu itibarla Arapça olarak indirilmiş olan Kur'an'ın (Yûsuf 12/2; Tâhâ 20/113) manasını aktarmak üzere herhangi bir dilde yazılmış olan hiçbir meâl, bizatihi Kur'an hükmünde değildir."¹³ denilmek suretiyle bu husus özellikle vurgulanmaktadır.

Bu durumda, Kur'an tercümelerinin "Kur'an" diye isimlendirilmesi ilmen ve örfen mümkün olmadığı gibi, halk nezdinde zamanla tercümenin Kur'an'ın kendisi gibi algılanmasına neden olma ihtimaline binaen dinen de doğru değildir.¹⁴ Tefsirinde aynı konuyu ele alan Vehbe ez-Zuhaylî de (öl. 2015) şâz olan kıraat Kur'an diye isimlendirilemeyeceği gibi Kur'an'ın tercümesinin de Kur'an diye isimlendirilemeyeceğini, bunun bir tefsirden ibaret olduğunu belirtir.¹⁵ Yine, Kur'an'ın nazım ve mananın birlikte ismi olduğunu belirten Vehbe ez-Zuhaylî, ne kadar dakik bir tercüme yapılırsa yapılsın hatadan salim olamayacağı için tercümeden hüküm çıkarılamayacağını ve tercümelerin Kur'an sayılmayacağı gibi tercümeyle namazın da geçerli olmayacağını vurgular.¹⁶ Ayrıca, Kur'an vahiy mahsulü olduğu halde tercüme için bunu iddia etmek mümkün olmadığına göre hiçbir tercümenin Kur'an'ın aslının yerini tutamayacağı da ortadadır.¹⁷ Dolayısıyla, Arapça olarak yapılmış olsa da Kur'an'ın tefsirleri ve farklı dillere yapılmış tercüme Kur'an olarak kabul edilemez.¹⁸

Kur'an'ın mahiyetine ilişkin âyetlere bakıldığında Arapça vurgusunun ön plana çıktığı görülmektedir. Bu bağlamda, Kur'an'ın dilinin apaçık bir Arapça olduğu,¹⁹ Arapça Kur'an olarak indirildiği²⁰ açıkça ifade edilmektedir. Zuhurif Sûresi 3. âyetteki (إِنَّا جَعَلْنَاهُ قُرْآنًا عَرَبِيًّا) "Anlayıp düşünesiniz diye onu Arapça Kur'an yaptık." vurgusu ise, Kur'an'ın Arapça olduğu hakikati yanında bunun hikmetini de göstermektedir.

¹² Mustafa Sabri, *Kur'an Tercümesi Meselesi*, çev. Süleyman Çelik (İstanbul: Bedir Yayınları, 1993), 68.

¹³ bk. <https://kurul.diyaret.gov.tr/Cevap-Ara/38804/meal-okumak-hatim-gerine-gecer-mi-?enc=QisAbR4bAkZg1HlmMxXRn2t8ij%2beDtMkJdRGirgyeb8%3d> (Erişim 6 Temmuz 2021)

¹⁴ Aydar, *Kur'an-ı Kerim'in Tercümesi Meselesi*, 348-350.

¹⁵ bk. ez-Zuhaylî, *et-Tefsîru'l-münîr*, 1/14.

¹⁶ bk. ez-Zuhaylî, *et-Tefsîru'l-münîr*, 1/37.

¹⁷ bk. Süleyman Ateş, *Kur'an-ı Kerim ve Yüce Meâli* (Ankara: Kılıç Kitabevi, 1980), 12.

¹⁸ Abdülkerim Zeydân, *el-Vecîz fi usûli'l-fikh* (Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 2002), 153.

¹⁹ en-Nahl 16/103; eş-Şuarâ 26/195.

²⁰ Yûsuf 12/2; er-Ra'd 13/37; Tâhâ 20/113 vd.

Elmalılı'nın da ifade ettiği üzere "Kur'ân-ı Kerîm'e Kur'ân isminin verilmesi bilhassa nazmı itibarıyladır. Zira kıraat olunan evvelen ve bizzat mana değil, manasını en belîğ surette ifade eden nazımdır."²¹ Bu yüzdendir ki âyetlerde Kur'ân'ın Arapça olduğu vurgulanmıştır. O halde, Kur'ân'ın Arapça olması hakikatinin özellikle vurgulandığı dikkate alındığında, yapılan Kur'ân çevirileri için "Kur'ân-ı Kerîm", "Türkçe Kur'ân" vb. ifadelerin kullanılmasının yanlışlığı ve bunun bir anlamının olmadığı ortaya çıkmaktadır.

Yine, herkesçe bilinen bir husus vardır ki Kur'ân, kendisinin bir benzerini getirme konusunda muhataplarına meydan okumaktadır. Müşriklerin, Kur'ân'ın Allah kelamı olmadığı, Hz. Peygamber'in uydurduğu bir beşer sözü olduğu yönündeki iddiaları karşısında Yüce Allah onlara açıkça meydan okumuş ve onların bu iddialarını reddetmiştir.

Allah c.c., Kur'ân'ın nazil olduğu dönemin en güçlü edip ve şairlerine onun benzerini getirme hususunda, aşamalı bir yöntemle meydan okumuştur.²² "De ki: *Andolsun, bu Kur'ân'ın bir benzerini ortaya koymak üzere insanlar ve cinler bir araya gelseler, birbirlerine destek de olsalar, onun benzerini ortaya getiremezler.*"²³ meâlindeki âyetle önce inkarcıların Kur'ân'ın bir benzerini getiremeyecekleri beyan edilmiş, bu beyandan sonra müşriklere şöyle meydan okunmuştur: "Yahut "Onu kendisi uydurdu!" mu diyorlar? Hayır, onlar iman etmezler. Eğer doğru iseler onun benzeri bir söz getirsinler."²⁴ Kur'ân'ın benzeri bir kitap getirme noktasında müşriklerin aciziyeti böylece ortaya konduktan sonra, en azından Kur'ân benzeri on sûre getirme talebiyle onlara meydan okunmaya devam edilmiştir: "Yoksa, "Onu (Kur'ân'ı) kendisi uydurdu" mu diyorlar? De ki: *Eğer doğru iseniz Allah'tan başka çağırabildiklerinizi (yardıma) çağırın da siz de onun gibi uydurulmuş on sûre getirin. Eğer (onlar) size cevap veremiyorlarsa, bilin ki, o ancak Allah'ın ilmiyle indirilmiştir ve O'ndan başka tanrı yoktur. Artık siz Müslüman oluyor musunuz?*"²⁵ İnkarcıların bunu da yapamayacakları vurgulandıktan sonra, sadece bir sûre getirmeleri istenmek suretiyle bu meydan okuma devam etmektedir: "Eğer kulumuza indirdiklerimizden herhangi bir şüpheye düşüyorsanız, haydi onun benzeri bir sûre getirin, eğer iddianızda doğru iseniz Allah'tan gayri şahitlerinizi (yardımcılarınızı) da çağırın. Bunu yapamazsanız -ki elbette yapamayacaksınız- yakıtı, insan ve taş olan cehennem ateşinden sakının. Çünkü o ateş kâfirler için hazırlanmıştır."²⁶ Yüce Allah'ın, müşriklere meydan okumak suretiyle yaptığı bu delillendirme karşısında muhataplar suskun kalmış,²⁷ Arap edipleri yenilmiş,²⁸ böylece Kur'ân'ın Allah kelamı olmadığı şeklindeki iddialarında karşı koyma kapısı kapanmıştır.²⁹ Nitekim, Kur'ân'ın bu meydan okuması sadece nazil olduğu dönemle sınırlı kalmamış, günümüze gelinceye kadar Kur'ân'ın bir benzerini ortaya koyma hususunda insanların aciziyeti devam etmiştir.

²¹ Yazır, *Hak Dini Kur'an Dili*, 1/12.

²² Osman Keskiöğlu, *Nüzûlünden Günümüze Kur'an-ı Kerim Bilgileri* (Ankara: TDV Yayınları, 1987), 185.

²³ el-İsrâ 17/88.

²⁴ et-Tûr 52/33-34.

²⁵ Hûd 11/13-14.

²⁶ el-Bakara 2/23-24. Ayrıca bk. Yûnus 10/38.

²⁷ Fatih Kanca, *Tarihin Penceresinden Kur'ân'ın Aydınlığına -Bir Tefsir Kaynağı Olarak Taberî Tarihi-* (İstanbul: Kopernik Yayınları, 2021), 173.

²⁸ Keskiöğlu, *Nüzûlünden Günümüze Kur'an-ı Kerim Bilgileri*, 186.

²⁹ Cerrahoğlu, *Tefsir Usûlü*, 164.

Yüce Allah her peygamberi kendi kavminin diliyle göndermiştir.³⁰ Bu hakikat, Hz. Peygamber'in peygamberliğine ve Kur'ân'ın Allah tarafından gönderilmiş olduğuna da bir delildir. Zira, Kur'ân kendi dillerinde gönderilmiş olmasına rağmen inkarcılar onun bir benzerini getirmekten aciz kalmışlardır. Şayet iddia ettikleri gibi Kur'ân Hz. Peygamber tarafından uydurulmuş olsaydı, kendi dillerinde olan bu kitabın bir benzerinin ortaya konulması da mümkün olurdu.³¹ Bu hakikat karşısında, bilinen bir başka gerçek daha vardır ki o da günümüzde yüzlerce meâlin mevcut olduğudur. Bu ise, Kur'ân'dan farklı olarak Kur'ân meâllerinin insan eseri olduğunu, taklit edilebileceğini ve bir benzerini getirmenin mümkün olduğunu göstermektedir. Bu durumda Elmalılı'nın "O halde kendi lisanında bile taklid ve tanzîri kabil olmamış olan Kur'ân'ın nazm-u üslubunu diğer bir lisanında taklid veya tanzir etmek elbette mümkün olamaz."³² şeklindeki haklı tespiti, meâllerin Kur'ân olarak kabul edilemeyeceği gerçeğinin bir başka ifadesidir.

Kur'ân-ı Kerîm her türlü hata ve noksandan salim olmasına karşın, insan eseri olan tercüme için bunu söylemek mümkün değildir. Nitekim, tercümede hangi ilke ve metot benimsenirse benimsensin Kur'ân'ın i'câzı karşısında beşer dili yetersiz kalacaktır. Bu durumda, "tercümede ilke seçiminin de ciddi bir problem olduğunu söyleyebiliriz. Mütercim bir tek ilke belirlediğinde o ilke, kendine özgü birçok problemle mütercimin karşısına çıkıyor. Birden çok ilke belirlediği durumda da bunların uygulanabilirliği söz konusu olmaktadır. Mesela kelimesi kelimesine ve sözdizimine uyararak bir tercüme ilkesi benimsense, ortaya çıkan ifadeler tuhaflaşıyor, anlam yitiyor ve çeviri açık ve anlaşılır olmaktan uzak, karşı dil zevkince yadsınır bir hal alıyor. Tefsiri bir tercüme ilkesi benimsendiğinde de, asıl metinde neyin nasıl anlatıldığı, çeviri metinde gözlenemez oluyor."³³ Bu durumda "Çeviri, asıl metindeki anlamların, mütercimin zihin süzgecinden geçerek yeni bir dilde yeniden şekil almasıyla oluşmuş yeni bir metindir. Allah'ın ne dediğini ve nasıl söylediğini, herhangi bir eksiltme ve artırma yapmaksızın, bütün anlam ve duygu boyutlarıyla, farklı bir dilde aynen ifade etmenin imkansızlığı göz önünde bulundurulursa, şunu rahatlıkla söyleyebiliriz ki, hiçbir çeviriye doğrudan 'Kur'ân' adı verilemez."³⁴

Tam da bu noktada Elmalılı'nın "Türkçe Kur'ân" ifadesine karşı çıkışının³⁵ önemi ortaya çıkmaktadır. Nitekim, yapılan çeviriye doğrudan "Kur'ân" isminin verilmesi sakıncalı ve tehlikeli bir yoldur. Bu şekilde bir isimlendirme, çevirinin Kur'ân gibi algılanmasına neden olabilir. Bu ise, tercümede mevcut olan hataların mütercime değil de Kur'ân'a nispet edilmesine yol açar. Ayrıca, böyle bir isimlendirmenin zamanla insanların "Elimizde Kur'ân'ın tüm manalarını ihtiva eden kendi dilimizde bir Kur'ân var, dolayısıyla Arapçasına

³⁰ İbrâhîm 14/4.

³¹ Ebû Mansûr Muhammed b. Muhammed b. Mahmûd el-Mâtürîdî, *Te'vilâtü ehli's-sünne*, thk. Mecdî Bâsellûm (Beyrut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 2005), 6/361.

³² Yazır, *Hak Dini Kur'an Dili*, 1/14.

³³ Faruk Gürbüz, *Tercüme Problemleri ve Meâller* (İstanbul: İnsan Yayınları, 2004), 110.

³⁴ Zekeriyâ Pak, "30. Cüz'ün Çevirisi ve Çeviri Üzerine Bazı Notlar", *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 4/7 (2006), 30.

³⁵ bk. Yazır, *Hak Dini Kur'an Dili*, 1/15.

ihtiyacımız yok!" şeklinde yanlış bir anlayışa kapılmalarına yol açabileceği³⁶ tehlikesi de göz ardı edilmemelidir.

Bu yüzdendir ki Yazır'ın "Onun için hukuki bir mukavele veya muahedenin hükmünde ancak resmî metni muteber olur. Tercemesi olsa olsa anlamak için bir vesile olabilir, bir vesikai hukukiyye teşkil etmez."³⁷ şeklindeki beyanı asıl metin ile tercüme arasındaki farkı ortaya koyması açısından önemlidir. Zira, Kur'ân'da hata yoktur ama tercümede hata ihtimali her zaman için söz konusudur.

O halde, Kur'ân'dan hüküm çıkarma konusunda Kur'ân'ın nazımının özel bir önemi vardır. Bu bağlamda Kur'ân'da (وَكَذَلِكَ أَنْزَلْنَاهُ حِكْمًا عَرَبِيًّا)³⁸ "Biz Kur'ân'ı işte böyle Arapça bir hüküm ve hikmet olarak indirdik." şeklinde Arapça vurgusu yapılması bu gerçeğe işaret etmesi itibarıyla son derece önemlidir. Bütün bunlar bir arada değerlendirildiğinde, Kur'ân'ın isimlerinden "Kur'ân",³⁹ "Hüküm" ve "Kitap"⁴⁰ isimlerinin Arapça olmakla tavsif edilmesi bu isimlerde nazımın önemini ortaya koymaktadır.⁴¹

2. Kur'ân Meâlleri Kur'ân Hükümünde midir?

Kur'ân ve Kur'ân çevirilerinin mahiyetine dair bu izahlardan sonra, Kur'ân çevirilerinin Kur'ân olduğu iddiası ve bu iddianın çeviriye nasıl yansıdığı bir örnekten hareketle ortaya konulacak ve değerlendirilmesi yapılacaktır.⁴²

2.1. Meâl Çalışmasının Mahiyeti

2.1.1. Genel Özellikleri

Bu çalışmada ele alınan ve "Kur'an-ı Kerim-Gerçek" adıyla yayınlanan meâlin içerisinde Kur'ân'ın Arapça metni yer almamaktadır. Gerek çalışmanın giriş kısmında gerek âyet meâllerinde ve sûre isimlerinde gerekse dipnot açıklamalarında sürekli Türkçe vurgusu yapıldığı görülmektedir. Bu durum, çalışmanın isminin "Kur'an-ı Kerim-Gerçek" olduğu dikkate alındığında,⁴³ muhtevasında Kur'ân metni yer almayan, sadece çeviriden ibaret olan bu çalışmanın gerçek Kur'ân şeklinde sunulduğunu düşündürmektedir.

Nitekim şu ifadeler bu hususu destekler mahiyettedir:

³⁶ Aydar, *Kur'an-ı Kerim'in Tercümesi Meselesi*, 291-292.

³⁷ Yazır, *Hak Dini Kur'an Dili*, 1/11. Ayrıca bk. Koç, "Çeviri ve Kur'an'ın Türkçe Çevirileri", 248.

³⁸ er-Ra'd 13/37.

³⁹ İlgili âyetlere yukarıda işaret edilmiştir.

⁴⁰ (كِتَابٌ مُّصَدِّقٌ لِأَنَّهَا قُرْآنًا عَرَبِيًّا لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ) (Fussilet 41/3)

⁴¹ Yazır, *Hak Dini Kur'an Dili*, 1/12.

⁴² Çalışmanın bu bölümünde Ali Rıza Safa tarafından hazırlanan ve İleri Yayınları tarafından Ocak 2018'de dördüncü baskısı yapılan "Kur'an-ı Kerim-Gerçek" adlı çalışma merkeze alınarak bir inceleme ve değerlendirme yapılacaktır. bk. Ali Rıza Safa, *Kur'an-ı Kerim-Gerçek* (İstanbul: İleri Yayınları, 2018)

⁴³ "Türkçe Kur'ân" ismiyle yayımlanan başka meâller de bulunmaktadır. Örnek olarak şunlar zikredilebilir: Mustafa Cemil Kılıç: "Anlamak İçin Türkçe Kur'ân (Meâl)", Osman Nebioğlu (öl. 1988), "Türkçe Kur'ân-ı Kerim", Süleyman Tefvik Özzorluoğlu (öl. 1939), "Türkçe Kur'ân-ı Kerim". 1957 yılında yayımlanan İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu'nun çevirisi ise sadece "Kur'ân" ismiyle basılmıştır. İlgili literatür için bk. Muhammet Abay, "Türkçedeki Kur'an Meâllerinin Tarihi ve Kronolojik Bibliyografyası", *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi* 10/19-20 (2012), 231-301.

“İslamiyet ve Kur'an evrenseldir. TDK sözlüğünde, evrensel teriminin anlamı, ‘Tüm insanlığı ilgilendiren; dünya çapında’ olarak açıklanır. Evrensel olan, İslamiyet ve Kur'an'dır; Arap dili değildir... Kur'an, Allah'ın izniyle dünyadaki tüm dillere çevrilmiş olduğu için evrenseldir. Tüm dillerde okunan Kur'an çevirileri, Kur'an'ın ta kendisidir ve Kur'an çevirileriyle yapılan okuyuşlar ve yakarışlar, Allah'ın gerçek hoşnutluğunu kazanacaktır...”⁴⁴

Kur'an ilk muhatapları olan Araplara, Arapça olarak indirilmiştir. Bir ilahi kelamın muhataplarının anlayacağı dilde olması elbette ki bir gerekliliktir ve bunun bizzat Kur'an'ın da işaret ettiği pek çok hikmetleri vardır. Bununla birlikte, bu hakikat Kur'an'ın evrensel bir kitap olduğu gerçeğiyle çelişmez. Nitekim, muhtevastaki evrensel nitelikteki mesajlar yanında, bütün insanlığa hitap eden bir kitap olduğunu Kur'an'ın bizzat kendisi de söylemektedir.⁴⁵

Ayrıca, bu çevirinin hazırlanma usulüne ilişkin şu ifadeler de bu konuda bir fikir vermektedir: “Bu Kur'an çevirisi, otuz ayrı Kur'an çevirisindeki ‘Türkçe âyetler’, birbirleriyle ve Arapça asıllarıyla tek tek karşılaştırılarak, ayrıca, diğer dillerdeki Kur'an çevirilerinden ve Kur'an araştırmalarından da yararlanılarak hazırlanmıştır.”⁴⁶ Burada yer verilen “Türkçe âyetler” tabiri de yukarıdaki kanaati destekler mahiyettedir.⁴⁷

2.1.2. Meâl Çalışmasının Muhtevasına Yönelik Tespitler

2.1.2.1 Sûre İsimlerinin Tercüme Edilmesi

Tercümede her şey çevrilmez. Nitekim, bazı şeyleri tercüme etmek anlamsız olduğu gibi aynı zamanda bir hatadır. Genel olarak kişi adları, yer adları vb. gibi özel isimler tercüme edilmez. Sûre adlarını da bu bağlamda ele almak gerekir. Sûre isimlerini “Sığır”, “Hayvanlar”, “Balarısı” vb. şeklinde tercüme etmek bir talihsizliktir. Nitekim bunlar sûrelerin özel isimleri olup başka anlamda kullanılmazlar. “el-Bakara” denildiğinde bir Arabın zihninde sığır değil Kur'an'daki sûre canlanır. Nitekim bizde de İstanbul'un bir ilçesi olan örneğin Büyükçekmece özel ismi kullanılınca kimsenin aklına bir masanın büyük çekmecesine gelmeyeceği gibi, Kartal ilçesi zikredilince de kuş olan kartal gelmez. Dolayısıyla, Kartal ilçesini Arapçaya “نسر” şeklinde çevirmek ne kadar abes ve yanlışsa, Bakara Sûresi'ni “Sığır Sûresi” şeklinde çevirmek de o kadar abes ve yanlıştır.⁴⁸

Bu hakikate karşın, söz konusu meâl çalışmasında sûre isimleri tercüme edilerek verilmiştir. “Bakara/İnek, Enâm/Çiftlik Hayvanları, Enfâl/Savaş Kazanımları, Şuarâ/Ozanlar, Zümer/Kümeler, Fetih/Utku, Mülk/Yönetim, Târık/Vuruşlu, Gâşiye/Karabasan Gibi Çöken, Mâun/Kamu Hakları”⁴⁹ örneklerinde görüldüğü üzere hem

⁴⁴ Safa, *Kur'an-ı Kerim-Gerçek*, 49.

⁴⁵ İlgili âyetler için bk. el-Bakara 2/185; Âl-i İmrân 3/138; Sebe' 34/28.

⁴⁶ Safa, *Kur'an-ı Kerim-Gerçek*, 77.

⁴⁷ Türkçe Kur'an adıyla yayımlanan farklı bir meâl çalışmasında yer alan benzer örnekler şu şekildedir: “Türkçe konuşan Müslümanlar için Türkçe Kur'an, yaşamsal önemde gereklidir.”, “İşte bu âyette yer alan Arap sözcüğü yerine Türk sözcüğünü koyarsak, Türkçe Kur'an'ın neden bu denli önemli olduğunu anlarız.” bk. Cemil Kılıç, *İslam'ı Anlamak İçin Türkçe Kur'an (Meâl)* (İstanbul: Güz Yayınları, 2018), 21.

⁴⁸ Aydar, *Kur'an-ı Kerim'in Tercümesi Meselesi*, 300-301.

⁴⁹ Safa, *Kur'an-ı Kerim-Gerçek*, 7-10.

anlamsız hem de sûrelerin özgün isimlerinin ifade ettiği manaları karşılamaktan uzak garip karşılıklar ortaya çıkmaktadır. Bu ise, Kur'ân'ı veya sûre isimlerini anlaşılır kılmaktan öte, Kur'ân'ın hafife alınmasına da yol açacak yanlış bir yaklaşım tarzıdır.

Sûre isimlerinin tercüme edilmesinde karşılaşılan bir diğer örnek ise Mukattaa harfleriyle başlayan sûrelerde görülmektedir. TâHâ/T.H., YâSin/Y.S., Sâd/SS., Kaf/K. şeklinde karşılanan bu sûre isimleri de aynı şekilde anlamsız karşılıklar olarak yer almaktadır.⁵⁰

Bu konuyla bağlantılı olan ve çalışmada dikkat çeken bir başka husus da sûre başlarında yer alan Mukattaa harflerinin yazılışıdır. Bu harfler kıraattaki okuyuştan farklı olarak "A.L.M."⁵¹ "A.L.R."⁵² "T.S.M."⁵³ "SS."⁵⁴ "K.H.Y.A.SS."⁵⁵ şeklinde yazılmıştır. Bilindiği üzere bu harfler müstakil harfler olup, Arapçadaki isimleriyle okunur. Meâllerde ise okunduğu şekliyle yazılır. Buna karşılık söz konusu harfleri Elif yerine A, Lâm yerine L, Sâd yerine SS, Kâf yerine K şeklinde yazmanın izahı mümkün olmadığı gibi, son derece yanlış olduğu da ortadadır. Zira, bu meâlde A.L.M. şeklindeki bir çeviriyi okuyan kişinin, özellikle de Arapça bilmeyen bir kişinin zihninde Elif.Lâm.Mîm harflerinin canlanmayacağı muhakkaktır. Ayrıca, bu harflerin yazımında transkripsiyon işaretleri kullanılmadığı gibi, () ve (ع) harflerinin her ikisinin de "A" harfiyle, (ح) ve (س) harflerinin "H" harfiyle karşılanması da bu konuda yapılan bir başka bariz hatadır. Dolayısıyla, öz Türkçe iddiasıyla hazırlanan meâl çalışmasında bu iddiaya uygun olması adına Arapçada yer alan harflerin orijinal adının bile çevrilerek verilmesi yanlış olması yanında, mukattaa harflerini içeren âyetlerin hatalı bir şekilde çevirisine neden olması itibarıyla aynı zamanda bir tahriftir.

2.1.2.2. Kavramların Tercüme Edilmesi

Bilindiği üzere her dilin kendine özgü kavramları, söz sanatları, deyimleri vb. vardır. Bunlar o dil içerisinde anlamlıdır. Kavramlar tercüme edildiği zaman ise orijinal dilde ifade ettiği manalar kaybolabilmektedir. O dili konuşan, okuyan, dile aşına olan kişiler bu kavramların ifade ettiği manaları anlamaktadırlar. En azından herkes tarafından bilinen ibadet, rab, ahiret gibi kavramlar için bunu rahatlıkla söyleyebiliriz.

Kur'ân çevirilerinde dikkate alınması gereken bir husus olarak, "yapılan çeviriler veya açıklamalarda kullanılan dilin halkın anlayabileceği düzeyde olmasına özen gösterilmeli ve Kur'ân'daki kavramlar salt Türkçeleştirme çabalarıyla adeta anlaşılabilir bir duruma sokulmamalıdır."⁵⁶

⁵⁰ Safa, *Kur'an-ı Kerim-Gerçek*, 7-8. "Türkçe Kur'an" ismiyle yayımlanan benzer bir çalışmada ise "sûre" kelimesi de "bölüm" olarak karşılanmıştır. Bu durumda, Dizi Bölümü, Kadınlar Bölümü, Mücevher Bölümü, Odalar Bölümü, Gece Bölümü gibi tuhaf manalar ortaya çıkmaktadır. bk. Kılıç, *İslam'ı Anlamak İçin Türkçe Kur'an*, 7-10.

⁵¹ Safa, *Kur'an-ı Kerim-Gerçek*, 159, 473, 481 vd.

⁵² Safa, *Kur'an-ı Kerim-Gerçek*, 306, 326, 332.

⁵³ Safa, *Kur'an-ı Kerim-Gerçek*, 440, 463.

⁵⁴ Safa, *Kur'an-ı Kerim-Gerçek*, 533.

⁵⁵ Safa, *Kur'an-ı Kerim-Gerçek*, 375.

⁵⁶ İshak Yazıcı, "Edip Yüksel ve Muhammed Esed'in Meâllerine Eleştirel Bir İnceleme", *Kur'an Meâlleri Sempozyumu* (Ankara: DİB. Yayınları, 2010), 1/345.

Buna karşın, söz konusu çalışmada dikkat çeken bir diğer husus ise kavramların tercüme edilmesidir. Bu durumda pek çok kavramın gerek âyet içerisinde gerekse Kur'an bütünlüğü içerisinde ifade ettiği anlamlar ya yok olmakta ya da yanlış anlamlar ortaya çıkmaktadır. Örnek olarak şu kavramlar zikredilebilir:

- **İbadet: Hizmet etmek.**

Fâtiha Sûresi 5. âyette yer alan "إِيَّاكَ تَعْبُدُ" ifadesi "Yalnızca sana hizmet ederiz." şeklinde çevrilmektedir. Aynı şekilde, Bakara Sûresi 21. âyette yer alan (يَا أَيُّهَا النَّاسُ اعْبُدُوا رَبَّكُمُ) ifadesi de "Ey insanlar!... Efendinize hizmet edin" şeklinde çevrilmiştir. Benzer örnekler ise şöyledir:

- el-Bakara 2/133: (مَا تَعْبُدُونَ مِنْ بَعْدِي) "...Benden sonra, kime hizmet edeceksiniz?..."
- en-Nisâ 4/36: (وَاعْبُدُوا اللَّهَ) "Allah'a hizmet edin..."⁵⁷

Bu örneklerde görüldüğü üzere, Kur'an'ın temel kavramlarından olan ibadet/kulluk kavramı "hizmet etmek" şeklinde çevrilmektedir. Asıl itibarıyla Arapça olan "hizmet" ve "ibadet" kelimeleri anlamca birbirinden farklı olup, özellikle "ibadet" kelimesi Allah için kullanıldığında bilinen özel anlamını ifade etmektedir.⁵⁸ Ayrıca, günlük hayatta ve insanlar arası ilişkilerde kullanılan hizmet etmek ifadesinin Yüce Allah'a kulluğu/ibadeti karşılayamayacağı da açıktır. Bu durumda kavramın anlamının buharlaştığı görülmektedir. Oysaki, kelime ve kavramların çevirisinde kaynak dil ile çeviri dil arasında imkân nispetinde müteakabiliyet olgusuna riayet etmeye özen gösterilmelidir.

- **Rab: Efendi.**

Bu konuda bir diğer örnek Rab kelimesinin "efendi" kelimesiyle karşılanmasıdır.⁵⁹

- el-Bakara 2/26: (مِنْ رَبِّهِمْ) "Efendilerinden."
- el-En'âm 6/45: (رَبِّ الْعَالَمِينَ) "Evrenlerin efendisi."⁶⁰
- el-Bakara 2/124: (وَإِذِ ابْتَلَىٰ إِبْرَاهِيمَ رَبُّهُ بِكَلِمَاتٍ) "Efendisi, İbrahim'i birtakım sözlerle sınıması..."⁶¹

Şu örnekte görüleceği üzere, Rab kelimesine verilen "efendi" anlamıyla bağlantılı olduğu izlenimini verecek şekilde, âyetlere Yüce Allah'ın beşeri anlamda bir yönetici/idareci olduğu düşüncesini çağrıştıracak manalar verildiği görülmektedir: "Efendin, meleklerle, şöyle demişti: "Aslında, yeryüzünün yeni yöneticisi olarak birisini atayacağım!" Dediler ki: "Orada bozgunculuk yapacak ve kan akıtacak birisini mi atayacaksın?..."⁶²

⁵⁷ Benzer örnekler için bk. Âl-i İmrân 3/64; el-En'âm 6/56; el-A'râf 7/73, 85; et-Tevbe 9/112; Yûnus 10/104.

⁵⁸ bk. el-Halîl b. Ahmed el-Ferâhîdî, *Kitâbü'l-Ayn*, thk. Abdülhamîd Hindâvî (Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 2003), 1/392-393, 3/83-84.

⁵⁹ TDK'ya göre "efendi" kelimesi Rumca'dır. bk. Türk Dil Kurumu (TDK), "Güncel Türkçe Sözlük" (Erişim 4 Mart 2021)

⁶⁰ Ayrıca bk. el-En'âm 6/71; el-A'râf 7/61, 67.

⁶¹ Ayrıca bk. el-Bakara 2/37, 46, 49, 105, 112, 126, 127, 128, 129, 139, 147, 157, 258, 260; Âl-i İmrân 3/9 vd.

⁶² el-Bakara 2/30.

- **Küfür/Kâfir/Keferû: Nankör/Nankörlük edenler.**

Meâlde dikkat çeken hususlardan bir diğeri “küfür” kavramına “nankörlük” anlamı verilmesidir. Kelimenin kök anlamları arasında nankörlük anlamı bulunmakla birlikte,⁶³ Kur’ân’da geçtiği her yerde kelimeye bu anlamın verilmesi, kelimenin âyetlerde ifade ettiği anlamı doğru olarak yansıtmamaktadır. Örnek olarak şunlar zikredilebilir:

- el-Bakara 2/161: “*Kuşkusuz, nankörlük ederek, nankörler olarak ölenler; Allah’ın, meleklerin ve tüm insanların laneti, işte onların üzerindedir.*”⁶⁴ Nankör kelimesine Türk Dil Kurumu sözlüğünde “iyilikbilmez” şeklinde mana verilmektedir.⁶⁵ Türkçe vurgusunun ön planda olduğu bir meâl çalışmasında bu hususun elbette ki dikkate alınması gerekir. Kelimenin Türkçe’deki bu anlamıyla âyet anlaşılmaya çalışıldığında nankörlerin/iyilikbilmezlerin Allah’ın lanetine uğrayacağı manası ortaya çıkmaktadır. Bu ise, Türkçe’deki anlamıyla, nankörlük yapmak laneti gerektiren bir şey midir? sorusunu akla getirecektir.

- el-Mâide 5/17: “*Gerçek şu ki, “Allah, aslında, Meryem Oğlu Mesih’tir!” diyenler nankörlük etmiştir...*” Burada da yine Kur’ân’da açıkça Allah’ı inkar etmek anlamında kafirlik olarak nitelendirilen bir husus nankörlük olarak çevrilmiştir ki bu mananın âyetin ifade ettiği manayı yansıtmadığı ortadadır.

- Âl-i İmrân 3/12: “*Nankörlük edenlere, şunu söyle: “Yakında yenilgiye uğrayacak ve cehennemde toplanacaksınız; ne kötü bir yataktır!”* Burada da yine, Türkçe’deki anlamıyla nankörlük etmenin cehenneme girmeye sebep olacağı anlamı ön plana çıkmaktadır.

- **Diğer Kavramlar**

Dâru’l-âhira: Sonsuz yaşam ülkesi.⁶⁶

Yevmü’l-âhir: Sonsuz yaşam günü.⁶⁷

Beytü’l-haram: Kutsal ev.⁶⁸

Beytü’l-ma’mûr: Ayakta kalan ev.⁶⁹

Mesâcid: Allah’a yakarış yerleri.⁷⁰

Mescid-i Haram: Kutsal yakarış evi.⁷¹

Mescid-i Aksâ: En uzaktaki yakarış evi.⁷²

Rükû: Eğilmek.⁷³

Kıyas: Tıpkısı karşılık.⁷⁴

Vasiyet: Son istek.⁷⁵

⁶³ bk. Halîl b. Ahmed, *Kitâbü’l-Ayn*, 4/38-39.

⁶⁴ Ayrıca bk. el-Bakara 2/88, 89.

⁶⁵ Türk Dil Kurumu (TDK), “Güncel Türkçe Sözlük” (Erişim 4 Mart 2021)

⁶⁶ el-Bakara 2/94; el-Kasas 28/77, 83; el-Ankebût 29/64.

⁶⁷ el-Bakara 2/126, 177; en-Nisâ 4/136; et-Tevbe 9/19.

⁶⁸ el-Mâide 5/2, İbrâhîm 14/37.

⁶⁹ et-Tûr 52/4.

⁷⁰ el-Bakara 2/114,187; et-Tevbe 9/17,18; el-Cin 72/18.

⁷¹ el-Bakara 2/144,149,150,191,196,217; et-Tevbe 9/19, 28; el-İsrâ 17/1; el-Hac 22/25.

⁷² el-İsrâ 17/1.

⁷³ “...Onlar, namazlarında sürekli olanlar, zekâtı verenler ve eğilenlerdir.” el-Mâide 5/55. Ayrıca bk. el-Bakara 2/43,125; et-Tevbe 9/112; el-Hac 22/26.

⁷⁴ el-Bakara 2/178,179; el-Mâide 5/45.

⁷⁵ el-Bakara 2/180,182,240; en-Nisâ 4/11,12; el-Mâide 5/106. Buna karşın, vasiyetle son isteğin aynı şey olmadığı malumdur. TDK’ya göre vasiyet “Bir kimsenin ölümünden sonra yapılmasını istediği şey” şeklinde açıklanmaktadır. (bk. Türk Dil Kurumu (TDK), “Güncel Türkçe Sözlük” (Erişim 1 Nisan 2021)

Meş'ar-i Haram: Kutsal bölge.⁷⁶

Arş'a istiva: Egemen erk oluşturma.⁷⁷

Arş-ı Azîm/Kerîm: Büyük/Onurlu egemen erk.⁷⁸

Kadir Gecesi: Ölçüt gecesi.⁷⁹

2.1.2.3. Türkçe'de Yaygın Olarak Kullanılmayan Kelimelere Yer Vermek

Kelime çevirisiyle ilgili olarak bu meâl çalışmasında dikkat çeken hususlardan biri de çalışmanın genelinde, Türkçe'de yaygın olarak kullanılmayan, okuyucu tarafından anlaşılamayacak türden kelimelere yer verilmesidir. Oysaki güncel dili yakalayamamış bir meâl kendisinden beklenen faydayı sağlamayacak, bunun da ötesinde anlaşılmaz bir metin haline gelecektir. Oysa bu çalışmanın en temel iddialarından biri Kur'ân'ın anlaşılır kılınması için hazırlanmış olmasıdır.

Ayrıca, meâlden maksadın, Kur'ân'ın manasını ilgili dile aktarmak olduğu düşünüldüğünde, sırf Türkçe kelime kullanma gayretiyle, güncelliğini yitirmiş, günümüzde artık anlaşılmaz hale gelmiş olan kelimelerin meâlde kullanılmasının isabetli olmadığı ortadadır. Zira bu, okuyucunun Kur'ân'la iletişime geçmesini, onu anlamasını engelleyecektir.

Bu konuda aşağıdaki örnekler zikredilebilir:

- el-Bakara 2/10: (بِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ فَزَادَهُمُ اللَّهُ مَرَضًا) “Yüreklerinde sayrılık vardır. Allah da sayrılıklarını artırmıştır.”⁸⁰

- el-Bakara 2/67: (قَالَ أَعُوذُ بِاللَّهِ أَنْ أَكُونَ مِنَ الْجَاهِلِينَ) “Bilisizler arasında olmaktan Allah'a sığınırım.”

- el-Bakara 2/85: (تَفَادَوْهُمْ): “...Kurtulmalık istiyorsunuz...”⁸¹

- el-Bakara 2/102 (وَمَا هُمْ بِضَارِينَ بِهِ مِنْ أَحَدٍ) “Hiç kimseye onunla dokunca veremezlerdi.”⁸²

- el-Bakara 2/169: (إِنَّمَا يَأْمُرُكُمْ بِالسُّوِّ وَالْفَحْشَاءِ) “Aslında o, kötülük yapmanız, sağtöreye uygun olmayan edimlerde bulunmanız ve...için sizi zorlar”⁸³

- el-Mâide 5/5: (وَالْمُحْصَنَاتُ مِنَ الْمُؤْمِنَاتِ وَالْمُحْصَنَاتُ مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكُمْ) “İnananlar arasındaki sağtörel kadınlarla ve sizden önce kitap verilenler arasından sağtörel kadınlarla...”

- Meryem 19/28: (وَمَا كَانَتْ أُمَّكَ نَبِيًّا) “...annen de sağtöresiz birisi değildi.”

- el-Bakara 2/233: (وَعَلَى الْوَارِثِ مِثْلُ ذَلِكَ) “...Kalıtçısı da öyle...”⁸⁴

Bu durumda, ölmek üzere olan birisine “son isteğin nedir?” şeklinde sormakla, bir kişinin henüz sağlıklı iken veya ölmek üzere iken, ölümünden sonrası için geçerli olmak üzere yaptığı vasiyet aynı şey değildir.

⁷⁶ el-Bakara 2/198.

⁷⁷ er-Ra'd 13/2.

⁷⁸ el-Mü'minûn 23/86,116; en-Neml 27/26.

⁷⁹ el-Kadr 97/1.

⁸⁰ Ayrıca bk. el-Mâide 5/52.

⁸¹ Ayrıca bk. el-Bakara 2/123,184,191.

⁸² Ayrıca bk. el-Bakara 2/282; en-Nisâ 4/113.

⁸³ Ayrıca bk. el-Bakara 2/268; Âl-i İmrân 3/135; en-Nisâ 4/15,22; en-Nahl 16/90.

⁸⁴ Ayrıca bk. en-Nisâ 4/11, 19; en-Neml 27/16.

- el-Bakara 2/236: (...مَا لَمْ يَمْسُوهُمْ أَوْ تَقْرُضُوا لَهُنَّ فَرِيضَةً...) “El sürmediğiniz veya ödencelerini belirlemediğiniz kadınları...”⁸⁵ Aynı şekilde, Nisâ Sûresi 4. âyette geçen “Sadukât” kelimesine de “ödense” manası verilmiştir. TDK’da ise “ödense” kelimesine “tazminat”, “tazminat” kelimesine ise “zarar karşılığı ödenen para, ödense” şeklinde mana verilmektedir. Dolayısıyla, ödense kelimesi ilgili âyetlerde ifade edilen mehir kelimesini karşılamamaktadır.

- el-Bakara 2/191,217: (...وَالْفَيْئَةُ أَشَدُّ مِنَ الْقَتْلِ...) “...Ezinç vermek, öldürmekten kötüdür...” TDK’ya göre “Ezinç” kelimesi “organik veya ruhsal büyük sıkıntı, azap” anlamlarına gelmektedir. Bu durumda ezinç kelimesi, fitne kelimesinin Kur’ân’daki anlamlarını tam olarak karşılamamaktadır.

Bu örneklerde yer verilen sayrılık, dokunca, sağtöre, kalıç gibi kelimeler her ne kadar TDK sözlüğünde yer alan Türkçe kelimeler olsa da günlük dilde kullanılmayan, günümüz okuyucusu tarafından kolaylıkla anlaşılamayacak türden kelimelerdir. Ayrıca, bu kelimelere verilen anlamlar, ilgili âyetlerde ifade edilen manayı da tam olarak karşılamamaktadır.

2.1.2.4. Kelimelere Sonradan Kazandıkları İstilah Anlamını Vermek

İlgili meâl çalışmasında, kelime ve kavramların çevirisi konusunda dikkat çeken hususlardan biri de kelimelere sonradan kazandıkları istilah anlamları doğrultusunda mana vermektir. Bunun en çarpıcı örneğini “hadîs” (حَدِيثٌ) kelimesi özelinde görmekteyiz. Aşağıda yer verilen âyet çevirileri ve ilgili açıklamalarda görüleceği üzere, âyetlerde “söz” anlamında kullanılan “hadîs” kelimesi Hz. Peygamber’in hadisleri anlamında kullanılmaktadır:

Lokmân 31/6: “Oysa insanlar arasında öyleleri vardır ki, Allah’ın yolundan bilgisizce saptırmak ve onu alay konusu yapmak için boş sözlere –hadislere- sarılırlar...”⁸⁶

el-Câsiye 45/6: “İşte bunlar, gerçek olarak sana okuduğumuz Allah’ın âyetleridir. Allah’tan ve O’nun âyetlerinden sonra, artık, hangi söze –hadise- inanacaklar.”⁸⁷

Bu âyete ilişkin dipnot açıklamasında ise şu bilgilere yer verilmektedir:

“... ‘Hadisin ba’de Allahi...’ bildirimini, 12:111 âyetinde bildirilen, ‘Kur’ân uydurulmuş bir söz -hadis- değildir.’ tümcesindeki, ‘Hadisen yufterâ...’ bildiriyle birlikte, hadis ismi altında peygambere yakıştırılarak sonradan uydurulacak sözlerin önceden yalanlanması olarak yorumlanabilir...”⁸⁸

Bu âyetlerde geçen ve söz anlamında kullanılan “hadîs” kelimesi, kelime anlamından öte “Hz. Peygamberin sözleri” anlamında terim olan “hadîs” olarak karşılanmıştır. Bu durumda ise yukarıdaki örneklerde görüldüğü üzere âyetlerin kastettiğinden farklı bir anlam ortaya çıkmıştır. Bakara Sûresi 79. âyetle ilgili olarak yer verilen aşağıdaki açıklamalar da bu yaklaşımın bir uzantısı olarak değerlendirilebilir:

“...Katıksız dini kirletmek için uğraşanlar, Allah’ın bu uyarılarına arkalarını dönüp, kendilerinin uydurduğu sayısız yalanları Muhammed peygambere yakıştırarak kitaplara yazmışlar, bu yalanların bir bölümüne de ‘Bunlar Allah’ın katından,

⁸⁵ Ayrıca bk. el-Bakara 2/237; en-Nisâ 4/24.

⁸⁶ bk. Safa, Kur’an-ı Kerim-Gerçek, 488.

⁸⁷ bk. Safa, Kur’an-ı Kerim-Gerçek, 579. Ayrıca bk. el-Mürselât 77/50.

⁸⁸ bk. Safa, Kur’an-ı Kerim-Gerçek, 579.

peygambere ayrıca bildirilmiştir' diyerek, 'Hadis-i Kutsi' ismiyle, Kur'an âyetleri değeri yüklemeye çalışmışlardır... Kur'an'daki buyrukların dışında, Allah'ın, peygambere bildirmiş olduğu hiçbir buyruk yoktur. Muhammed peygamberin gerçek hadisleri, peygamber aracılığıyla insanlara bildirilmesi için Allah'ın indirdiği Kur'an âyetleridir. Çünkü Kur'an âyetlerinin tümü Muhammed peygamber tarafından söylem olarak insanlara bildirilmiş ve açıklanmıştır. Uydurma söylentilerle peygambere yakıştırılan söylemlerin tümü uydurmadır; Allah'a ve peygambere iftiradır. Muhammed peygamber, Allah'ın Kur'an'da bildirmediği kurallar, yasaklar ve yakarış biçimleri ortaya çıkaran veya Kur'an ilkelerine aykırı olan hiçbir şeyi asla söylememiş ve uygulamamıştır..."⁸⁹

Bununla birlikte, Kur'an'ın nazil olduğu dönemde hadis kelimesi söz anlamında kullanılıyordu. Bu kelimenin Hz. Peygamber'in sözleri hakkında kullanılması ise daha sonra olmuştur. Bu durumda, hadis kelimesinin Kur'an'da uydurma hadis anlamında kullanılması söz konusu değildir.⁹⁰

Hz. Peygamber'in hadisleriyle ilgili bu yaklaşımın, Kur'an'ın tek kaynak olduğu düşüncesiyle bağlantılı olduğu görülmektedir. En'âm Sûresi 38. âyetin dipnotunda yer verilen şu açıklamalar da bu düşünceyi desteklemektedir:

"Biz, Kitap'ta hiçbir şeyi eksik bırakmadık." tümcesinde bildirilen Kitap'ın Kur'an olduğu çok açık bir biçimde anlaşılmasına karşın, Kur'an'ın tek başına yeterli olmadığı yalanlarını uyduranlar, 'Kur'an'da eksik bırakılmış konular vardır. Hiçbir şeyin eksik bırakılmadığı Kitap, Allah'ın katında saklı bulunan Kitap'tır.' yalanını söyleyerek, uydurma din kitaplarını Kur'an'ın üstüne çıkarmak için uğraşmaktadır."⁹¹

2.1.2.5. Türkçe İbadet Konusu ve İbadetlerle İlgili Farklı Yaklaşımlar

Türkçe Kur'an vurgusunun ön plana çıktığı bu çalışmada dikkat çeken bir başka husus ise Türkçe ibadet konusudur. Çalışmanın baş tarafında "Namaz Türkçe Kılınır mı?" başlığı altında şöyle denilmektedir:

"...Allah'ı övgülerle yücelten tüm Kur'an âyetleri, namazlarda Türkçe olarak okunmalıdır. Çünkü görkemli övgü âyetlerinin Türkçe okunması, yanlış okumaları sonlandıracağı gibi, âyetlerin görkeminin bilincine varılması, namazın derinliğini de artıracaktır..."⁹²

Yine, sarhoşken namaza yaklaşmamak ile ilgili Nisâ Sûresi 43. âyetin dipnotunda yer verilen şu açıklamalar da bu bağlamda değerlendirilebilir:

"...Bu buyruk, üç ayrı olguyu kapsamaktadır: Birincisi, 'Ne söylediğinizi biliyorsanız, içkiliyken namaz kılabilirsiniz!'; ikincisi, 'Ne söylediğinizi bilemeyecek denli sarhoş olmayın!' ve üçüncüsü, 'Anlamını bilmediğiniz söylemlerle, ne söylediğinizi bilmeden namaz kılmayın; yakarışlarda bulunmayın!'"⁹³

Bu konuda şu açıklamalar da örnek olarak verilebilir:

⁸⁹ Safa, *Kur'an-ı Kerim-Gerçek*, 129. Ayrıca bk. s. 34-35.

⁹⁰ bk. Gürbüz, *Tercüme Problemleri ve Meâller*, 84.

⁹¹ Safa, *Kur'an-ı Kerim-Gerçek*, 223.

⁹² Safa, *Kur'an-ı Kerim-Gerçek*, 104.

⁹³ Safa, *Kur'an-ı Kerim-Gerçek*, 186.

“Türkçe okunan Kur’ân, Kur’ân değildir!”; ‘Kur’ân çevirisi, Allah’ın sözü yerine geçmez!’, ‘Türkçe kılınan namazlar kabul edilmez’ biçiminde uydurma fetvalar vererek, Kur’ân’ın öğrenilmesini engellemek için uğraşan ikiyüzlü din sömürgenleri, uydurulmuş din sektöründen büyük çıkarlar sağladıkları için, Allah ve peygamber hakkında uydurdukları büyük yalanlara ve iftiralara asla son vermeyeceklerdir. Ama gerçek Müslümanlar, Kur’ân’ı kendi dillerinde okumalı, anlamalı ve tüm yakarışlarını kendi dillerinde yaparak, Allah’ın hoşnutluğunu kazanabilmeyi umut etmelidirler.”⁹⁴

Namazda okunan Kur’ân âyetlerinin anlamını bilmeden namaz kılmak yerine herkesin kendi dilinde ibadet yapabileceği iddiasına gelince; öncelikle hatırlamakta fayda vardır ki, namazda okunması gereken âyetlerin ne kadar az olduğu ortadadır. Fâtiha Sûresi ile birlikte birkaç kısa sûre veya âyet namazda farz olan kıraat için yeterlidir. Dualarla birlikte değerlendirildiğinde toplamda bir sayfa kadar olan âyet ve duaların anlamlarını da öğrenmek hiç de zor değildir.⁹⁵ Dolayısıyla, mutlak olarak herkesin ibadetlerini kendi ana dilinde yapabileceğini söylemek yerine, namazda okunması gereken âyet ve duaların anlamlarını da öğrenmek suretiyle, asli şekliyle okunmasının önemi üzerinde durulması daha isabetli olacaktır.

Namazlarda Kur’ân’ın tercümesinin okunması konusu tercümelere Kur’ân hükmünün verilir verilmemesiyle yakından alakalıdır. Kur’ân tercümelerinin Kur’ân hükmünde olmadığı genel kabulünden hareketle İslam alimlerinin büyük çoğunluğu namazlarda Kur’ân’ın tercümesinin okunmasının caiz olmadığı konusunda fikir birliği içindedirler.⁹⁶

Ayrıca, “Kur’ân’da hiçbir hata ve kusur yokken, tercümelerin büyük bir ekserisi hata ve eksikliklerle doludur. Kur’ân’ın tercümesi ile ibadet dilemeyeceğine sadece bu söz bile yeterli bir delil sayılabilir.”⁹⁷ Yine, namazda okumak üzere tercümelerin ezberlenmesi de belli bir zaman alacaktır ki bu zaman belki de Kur’ân’ın aslını öğrenmekten daha fazla olacaktır.⁹⁸

Konuyu oldukça güzel bir şekilde ifade etmesi itibarıyla, Din İşleri Yüksek Kurulu’nun 1997 tarihli “Namazda Sûrelerin Türkçe Tercümesi Okunabilir mi? başlıklı Kurul fetvasını burada özetlemekte fayda vardır:

“Bilindiği üzere Kur’ân, Cenâb-ı Hakk’ın Hz. Muhammed’e (s.a.s.) Cebrail aracılığı ile indirdiği manaya delalet eden elfazın ismidir. Sadece mana olarak değil, Resulullah’ın (s.a.s.) kalbine lafızları (sözleri) ile indirilmiştir. Bu itibarla bu lafızlardan anlaşılan ve başka lafızlarla ifade edilen mana Kur’ân değildir. Çünkü indirildiği elfazın dışında, hatta Arapça bile olsa, başka sözlerle ifade edilen mana Cenâb-ı Hakk’ın kelamı değil,

⁹⁴ Safa, *Kur’an-ı Kerim-Gerçek*, 754-755.

⁹⁵ Aydar, *Kur’an-ı Kerim’in Tercümesi Meselesi*, 352-353.

⁹⁶ Ebû Hanîfe’nin (öl. 150/767) bu konuda farklı bir görüşü benimsediği nakledilmekle birlikte daha sonra bu görüşünden döndüğü de belirtilmiştir. Konuyla ilgili görüşler için bk. Alâuddîn Ebû Bekr el-Kâsânî, *Bedâiu’s-sanâi’ fî tertîbi’s-şerâi’* (Beyrut: Dâru’l-Kütübi’l-İlmiyye, 1406/1986), 1/112-113; Celâlüddîn es-Süyûtî, *el-İtkân fî ulûmi’l-Kur’ân*, thk. Merkezü’d-Dirâsâti’l-Kur’âniyye (Medine: 1426), 6/698-699; Mennâu’l-Kattân, *Mebâhis*, 311-313. Ayrıca bk. Aydar, *Kur’an-ı Kerim’in Tercümesi Meselesi*, 333-340; Demirci, *Kur’ân Tarihi*, 271.

⁹⁷ Gürbüz, *Tercüme Problemleri ve Meâller*, 101.

⁹⁸ Sabri, *Kur’an Tercümesi Meselesi*, 50.

mütercimin ondan anladığı yorumdur. Oysa Kur'ân kavramının içeriğinde, sadece mana değil, bir rüknü olarak onun elfazı da vardır... Bu sebeptendir ki, tercümesine Kur'ân denilemeyeceği ve tercümesinin Kur'ân hükmünde olmadığı konusunda İslam alimleri görüş birliği içindedir... Öte yandan, sayısı yüzleri aşan tercüme ve meâl arasından din ve vicdan hürriyetini zedelemeyen, üzerinde birlik sağlanacak birisinin namazda okunmak üzere seçilmesi ve bunu herkesin benimsemesi mümkün görülmemektedir. Türkçe tercüme ile namaz kılmak ve Türkçe dua etmek birbirine karıştırılmamalıdır. Çünkü dua kulun Allah'tan istekte bulunmasıdır. Bunun ise herkesin konuştuğu dil ile yapılmasından daha tabii bir şey olamaz ve zaten genelde de ülkemizde Türkçe dua yapılmaktadır..."⁹⁹

2.1.2.5.1. Namazla İlgili Farklı Yaklaşımlar

Burada Türkçe ibadet konusuna yer verilmişken, söz konusu çeviride namaz ibadetiyle ilgili birtakım farklı yaklaşımlara da işaret etmekte fayda vardır. Zira bu yaklaşımlar, yukarıda ifade edildiği üzere, Kur'ân'ı tek kaynak kabul ederek, sadece meâlden hareketle nasıl bir sonuca varılacağı konusunda çarpıcı örnekler olarak karşımıza çıkmaktadır:

Namazla ilgili farklı yaklaşım konusundaki örnekler şöyle sıralanabilir:

- "Kur'ân'da en-Nahl 16/98 âyetinde bildirilen 'Kur'ân okunduğunda, kovulmuş şeytandan, Allah'a sığın!' buyruğunun dışında, yakarıslara niyet söylemleriyle başlanılmasını bildiren bir buyruk yoktur..."¹⁰⁰

- "Ama rekât sayıları yok" mu diyorsunuz?... 'Efendiniz yanılmaz ve unutmaz!' diye bildiren Allah, yakarıslarımızı sayı sayarak değil, yalnızca Allah'a içtenlikle övgüyleyerek yerine getirmemizi bildirmiştir... Tüm bunlara karşın, yine de namazı sayıyla kılmak isteyenler, her hafta toplu olarak kılındığı için, üzerinde değişiklik yapılmasına olanak kalmadan, peygamber döneminden günümüze dek iki rekât olarak gelen Cuma namazını örnek alabilirler."¹⁰¹

- "Kâf 50/40 âyetinde, 'Secdelerin arkasından da yücelterek Allah'ı an!' buyruğu verilmiştir. Secdelerin arkasından, Allahümme salli, Allahümme barik ve Ettehiyyatü gibi söylemlerin okunması, Allah'ın buyruklarına aykırıdır. Muhammed ve İbrahim peygamberlere ve onların ailelerine Allah'tan rahmet ve esenlik dileyen bu söylemler, Kur'ân'da ve Muhammed peygamberin uygulamalarında yer almamıştır. Kendisi ve ailesi için Allah'tan rahmet dileğinde bulunan bu söylemlerin namazlara eklenmesinin, Muhammed peygamber tarafından uygulanmış olması zaten düşünülemez... Kur'ân'daki buyruklara aykırı olan bu söylemler, Muhammed peygamberden çok sonraları namazlara eklenmiştir..."¹⁰²

- "...Dinimizi zorlaştırmadığını birçok âyette bildiren Allah, namaz zamanlarını da yoruma elverişli biçimde bildirerek, Cuma namazı dışındaki namazları, Kur'ân'da bildirilen sınırlar içerisinde, kişinin kendisine uygun zamanlarda yerine getirmesine olanak tanımıştır..."¹⁰³

⁹⁹ bk. *Fetvalar* (İzmir: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2018), 124-126.

¹⁰⁰ Safa, *Kur'an-ı Kerim-Gerçek*, 100.

¹⁰¹ Safa, *Kur'an-ı Kerim-Gerçek*, 100.

¹⁰² Safa, *Kur'an-ı Kerim-Gerçek*, 101.

¹⁰³ Safa, *Kur'an-ı Kerim-Gerçek*, 103.

“*Namaz, inananların üzerinde, zamanları belirlenmiş bir yükümlülüktür!*” şeklinde mana verilen Nisâ Sûresi 103. âyet bağlamında şu açıklamalara yer verilmektedir:

- “Zamanında kılınmayan namazların, kaza namazı ismi altında daha sonra kılınmasını bildiren bir buyruk da Kur’ân’da yoktur. Namazları birleştirmek veya kaza namazı kılmak, Nisâ 4/103 âyetinde bildirilen buyruğu, zaman olgusundan çıkarıp, sayı olgusuna dönüştürür. Doğal olarak, isteyen, istediği sayıda namaz kılabilir; ama mezhep imamlarının uydurmalarını, Allah’ın buyruğu olarak kabul etmek büyük suçtur. Kur’ân’ı öğrenmek ve yalnızca Kur’ân’a bağlı kalmak, tüm insanların yükümlülüğüdür.”¹⁰⁴

2.1.2.5.2. Abdest ve Teyemmümde Mesh

Söz konusu meâl çalışmasında dikkat çeken hususlardan bir diğeri, abdest ve teyemmüm konusunda geçen “mesh” kelimesinin “kutsamak” olarak çevrilmesidir:

- en-Nisâ 4/43 “*...temiz bir toprağa ellerinizle dokunun ve onunla yüzünüzü ve ellerinizi kutsayın...*”

- el-Mâide 5/6: “*...Başınızı ve bileklere değin ayaklarınızı kutsayın...*” Bu âyetle ilgili dipnot açıklamasında şu ifadeler yer verilmektedir:

“Bu âyet, namaz öncesinde, baştan ayağa değin suyla kutsanmamız gerektiğini bildiren tek âyettir. Su bulunmayan durumlarda, toprakla kutsanmamız gerektiği, bu âyetle birlikte 4/43 âyetinde de bildirilmiştir. Bu buyruk, bedensel bir temizlik yapılmasına yönelik değil; Allah’ın karşısına derin bir saygıyla ve arınmış bir benlikle çıkılmasına yönelik bildirilmiştir. Zaten âyette yapılması bildirilen eylemler bedensel temizlik sayılamayacağı gibi, toprak da bedensel temizlik ögesi değildir. Meshetmek, ‘Kutsamak’ anlamında, Mesih ise ‘Kutsanmış kişi’ anlamındadır. İsa peygamberin Allah tarafından kutsanmış olduğu 19/31 âyetinde bildirilmiştir ve Kur’ân’da İsa Mesih -Kutsanmış İsa- olarak anılır. Aslında, Kur’ân’da, abdest sözcüğü bildirilmemiştir... Allah tarafından çok kısa ve kolay bir biçimde öğretilen namaz öncesi kutsanmak eylemi, hem uydurma eklemelerle uzatılarak hem de gün boyunca abdestli olunması gerektiğine ilişkin yalanlar söylenerek, sıradan bir eylem durumuna getirilmiştir. Kutsanmak eyleminin, yalnızca namaz kılmak için yapılması ve her namaz öncesinde yenilenmesi gerektiği anlaşılmaktadır. Aslında, cenaze namazı öncesinde bu eylemin yapılmaması, kutsanmak olgusunun ne denli önemli olduğunun kanıtlarından birisidir. Cenaze namazları, Allah’a yakarış amacı taşımadığı ve dinsel bir tören niteliğinde olduğu için, yüzyıllardır kutsanma eylemi yapılmadan yerine getirilmektedir.”¹⁰⁵

Yukarıda örnekleri verilen bu yaklaşımlar, Kur’ân’ı tek kaynak olarak kabul etmenin ve Kur’ân âyetlerini, Hz. Peygamber’in sünneti ve bugüne kadar süregelen on dört asırlık ilmî birikimi dikkate almadan anlamaya çalışmanın bir sonucudur. Hz. Peygamberin örneği, İslam âlimlerinin görüşleri ve Müslümanların bugüne kadar süregelen uygulamaları yanında, bir delile dayanmayan bu şahsi görüşlerin değeri olmayacaktır. Makalenin başından beri vurgulanan meâl ile ilgili açıklamalar ve meâlde dikkat edilmesi gereken hususlar dikkate alındığında, Kur’ân kavramlarının yine başta Kur’ân bütünlüğü olmak üzere, sünnet ve diğer ilmi birikim dikkate alınmadan tercüme edilmesinin ne gibi sonuçlara yol açabileceği görülmüş olmaktadır.

¹⁰⁴ Safa, *Kur’an-ı Kerim-Gerçek*, 103.

¹⁰⁵ Safa, *Kur’an-ı Kerim-Gerçek*, 203. Ayrıca bk. s. 99, 630.

Sonuç

Yüce Allah'ın insanlara hidayet rehberi olmak üzere gönderdiği son ilahi kelim Kur'an-ı Kerim'dir. Son olarak gönderilen kitap olması yanında Kur'an'ın kendine özgü birtakım özellikleri de vardır ki bu özellikler onu diğer kitaplardan ayırmaktadır. Özellikle, Arapça olması, lafzen ve manen Allah katından olması, bir benzerinin getirilemeyeceği şekilde lafzî mucize özelliğine sahip olması Kur'an'ı tercümeleri de dâhil olmak üzere diğer kitaplardan ayıran bu özelliklerin başında yer almaktadır.

Kur'an, ilk muhataplarının Araplar olmasından dolayı Arapça olarak indirilmiştir. Zamanla İslam dininin yayılıp farklı dil ve kültürlerden insanların İslam'a girmesiyle birlikte, bu yeni muhatapların Kur'an'la buluşması ve onu anlayabilmeleri ihtiyacına binaen Kur'an'ın tercümesi gündeme gelmiştir. Günümüzde neredeyse her millettten Müslüman olanların var olduğu düşünüldüğünde Kur'an'ın farklı dillere çevrilmesi ihtiyacı her zamankinden daha fazladır ki vâkıa da bunu desteklemektedir.

Kur'an-ı Kerim'i tercüme etmekten maksat onun manalarını imkân nispetinde ilgili dile aktarabilmektir. Bir tercüme bu hedefe yaklaşabildiği oranda başarılı olacaktır. Bunun için ise uyulması gereken birtakım kurallar, izlenmesi gereken yöntemler olması gerektiği muhakkaktır. Aksi halde, yapılan çeviri bir Kur'an tercümesinde gözetilen asıl gayeye hizmet edemeyeceği gibi, tahrife kadar varan bir sonuçla karşılaşmak da mümkün olacaktır. Araştırmamıza konu olan meâl çalışmasında görülen, bu yöntemlere riayet etmemekten kaynaklanan yanlış çıkarımlar bu gerçeğin açık bir örneği olmuştur.

Kur'an'ın anlaşılır kılınması için çevirilerinin yapılması gerekliliği yanında ilahi kelim olması hasebiyle manalarının tam olarak aktarılamayacağı da bir hakikattir. Bu durumda, yapılan çevirilerdeki eksikliği ifade etmek üzere meâl kavramının kullanılması anlamlıdır. Buna karşın, bu çalışmada ele alınan örnekte de açıkça görüldüğü üzere, yapılan bir Kur'an çevirisi için tercüme veya meâl kelimelerini kullanmadan doğrudan Kur'an-ı Kerim, Kur'an-ı Kerim-Gerçek, Türkçe Kur'an vb. isimler kullanmak yapılan çevirinin Kur'an olduğu düşüncesini/iddiasını akla getirmektedir. Bu ise, tercümenin Kur'an hükmünde olduğu şeklinde son derece yanlış bir anlayışa kapı aralamıştır.

Bu makalede incelenen çalışmada Kur'an çevirilerinin Kur'an hükmünde olduğu iddiası kendini göstermektedir. İçerisinde Kur'an'ın orijinal Arapça aslı yer almadığı ve sadece bir çeviri çalışmasından ibaret olduğu halde "Kur'an-ı Kerim-Gerçek" adını taşıması yanında çalışma boyunca yer verilen örnekler de bu hususu desteklemektedir. Ayrıca, Türkçe Kur'an söylemiyle sûre isimleri, mekân isimleri, mukattaa harfleri ve Kur'an kavramlarının dahi tercüme edilmesi bu yaklaşımın bir sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bununla birlikte, bütün bunların tercüme edilmesinin, Kur'an'ı daha anlaşılır kılma hedefinden öte, daha anlaşılabilir hale getirebileceği ihtimali dikkate alınmalıdır. Nitekim söz konusu çalışmada bunun örnekleri görülmüştür.

Kur'an çevirilerinin Kur'an hükmünde olduğu iddiasının bir diğer yansıması ise ibadetlerin Türkçe yapılabileceği iddiasıdır. Bununla birlikte namaz, kendine özgü bir ifa şekli olan, Hz. Peygamberin sünneti ve günümüze kadar süregelen uygulama şekliyle yerleşmiş bir formu olan ibadettir. Buna karşın, araştırmamıza konu olan meâl çalışmasında

namazda okunan dua ve sûrelerin anlaşılır olması adına herkesin namazı kendi dilinde ifa edilebileceği düşüncesinin hâkim olduğu görölmektedir. Bu, meâllerdeki hatalar, birbirinden farklı meâllerin bulunması vb. gerçekler dikkate alındığında pratikte karşılığı olmayan bir düşüncedir. Herkesin kendi dilinde dua yapması hususu ise konunun farklı bir boyutu olup bunda bir sakınca olmadığı ortadadır.

Kaynakça

- Abay, Muhammet. "Türkçedeki Kur'an Meâllerinin Tarihi ve Kronolojik Bibliyografyası". *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi* 10/19-20 (2012), 231-301.
- Ateş, Süleyman. *Kur'an-ı Kerim ve Yüce Meâli*. Ankara: Kılıç Kitabevi, 1980.
- Aydar, Hidayet. *Kur'an-ı Kerim'in Tercümesi Meselesi*. İstanbul: Yeni Zamanlar Yayınları, 2. Basım, 2014.
- Birişik, Abdulhamit. "Kur'an". *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 26/383-388. Ankara: TDV Yayınları, 2002.
- Cerrahoğlu, İsmail. *Tefsir Usûlü*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 10. Basım, 1995.
- Demirci, Muhsin. *Kur'an Tarihi*. İstanbul: M.Ü. İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, 8. Basım, 2015.
- Ferâhîdî, el-Halîl b. Ahmed. *Kitâbü'l-Ayn*. thk. Abdülhamîd Hindâvî. 4 cilt. Beyrut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 2003.
- Fetvalar*. İzmir: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2. Basım, 2018.
- Gürbüz, Faruk. *Tercüme Problemleri ve Meâller*. İstanbul: İnsan Yayınları, 2004.
- Kanca, Fatih. *Tarihin Penceresinden Kur'an'ın Aydınlığına -Bir Tefsir Kaynağı Olarak Taberî Tarihi-*. İstanbul: Kopernik Yayınları, 2021.
- Kâsânî, Alâuddîn Ebû Bekr. *Bedâiu's-sanâi' fi tertîbi's-şerâi'*. 7 cilt. Beyrut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 2. Basım, 1406/1986.
- Keskioglu, Osman. *Nüzûlünden Günümüze Kur'an-ı Kerim Bilgileri*. Ankara: TDV Yayınları, 1987.
- Kılıç, Cemil. *İslam'ı Anlamak İçin Türkçe Kur'an (Meâl)*. İstanbul: Güz Yayınları, 2018.
- Koç, Turan. "Çeviri ve Kur'an'ın Türkçe Çevirileri". 2. *Kur'an Sempozyumu Tebliğler-Müzakeler*. Ankara: Bilgi Vakfı Yayınları, 1996.
- Mâtürîdî, Ebû Mansûr Muhammed b. Muhammed b. Mahmûd. *Te'vîlâtü ehli's-sünne*. thk. Mecdî Bâsellûm. 10 cilt. Beyrut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 2005.
- Mennâu'l-Kattân. *Mebâhis fi ulûmi'l-Kur'an*. Kahire: Mektebetu Vehbe, 1995.
- Pak, Zekeriya. "30. Cüz'ün Çevirisi ve Çeviri Üzerine Bazı Notlar". *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 4/7 (2006). 29-68.
- Sabri, Mustafa. *Kur'an Tercümesi Meselesi*. çev. Süleyman Çelik. İstanbul: Bedir Yayınları, 1993.
- Safa, Ali Rıza. *Kur'an-ı Kerim-Gerçek*. İstanbul: İleri Yayınları, 4. Basım, 2018.
- Süyûtî, Celâlüddîn. *el-İtkân fi ulûmi'l-Kur'an*. thk. Merkezü'd-Dirâsâti'l-Kur'âniyye. 6 cilt. Medine: 1426.
- TDK, Türk Dil Kurumu. "Güncel Türkçe Sözlük". Erişim 4 Mart 2021. <https://sozluk.gov.tr/>
- Yazıcı, İshak. "Edip Yüksel ve Muhammed Esed'in Meâllerine Eleştirel Bir İnceleme", *Kur'an Meâlleri Sempozyumu*. Ankara: DİB. Yayınları, 2. Basım, 2010.
- Yazır, Elmalılı Muhammed Hamdi. *Hak Dini Kur'an Dili*. İstanbul: DİB. Yayınları, 1935.
- Zeydân, Abdülkerîm. *el-Vecîz fi usûli'l-fikh*. Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 2002.
- Zuhaylî, Vehbe b. Mustafa. *et-Tefsîru'l-münîr fi'l-akîdeti ve's-şerâti ve'l-menhec*. 30 cilt. Dimeşk: Dâru'l-Fikri'l-Muâsır, 2. Basım, 1418.
- <https://kurul.diyaret.gov.tr/Cevap-Ara/38804/meal-okumak-hatim-yerine-gecer-mi-?enc=QisAbR4bAkZg1HImMxXRn2t8ij%2beDtMkJdRGirgyeb8%3d> (Erişim 6 Temmuz 2021)